

*Determinanty
výchovy a vzdělávání
Základní kategorie a
pojmy*

Mgr. et Mgr. Michaela Spurná, Ph.D.

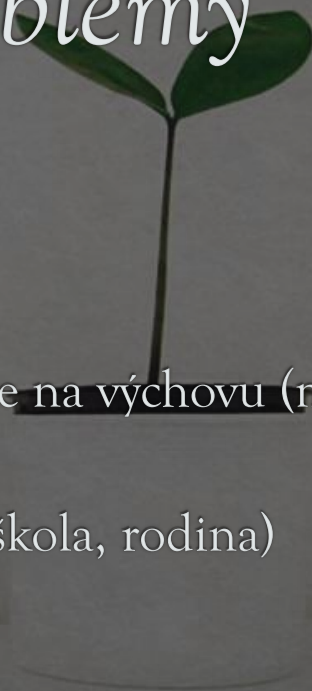
Determinanty výchovy a vzdělávání

- ◇ *Co jsou determinanty*
- ◇ *Co je výchova a co je vzdělávání*

1. *Výchova – současné problémy*

- ◇ Cíl výchovy: výchova jako individualizace x výchova jako socializace
- ◇ Separace výchovy od vzdělávání
- ◇ Jednostranný důraz na získávání vědomostí ve škole a faktická rezignace na výchovu (mravní, estetickou, pohybovou..)
- ◇ Snaha přenést odpovědnost za výchovu z jednoho subjektu na druhý (škola, rodina)
- ◇ Vést anebo nechat růst?
- ◇ Utopičnost výchovných cílů?
- ◇ Výchova jako manipulace, indoktrinace....
- ◇ ....

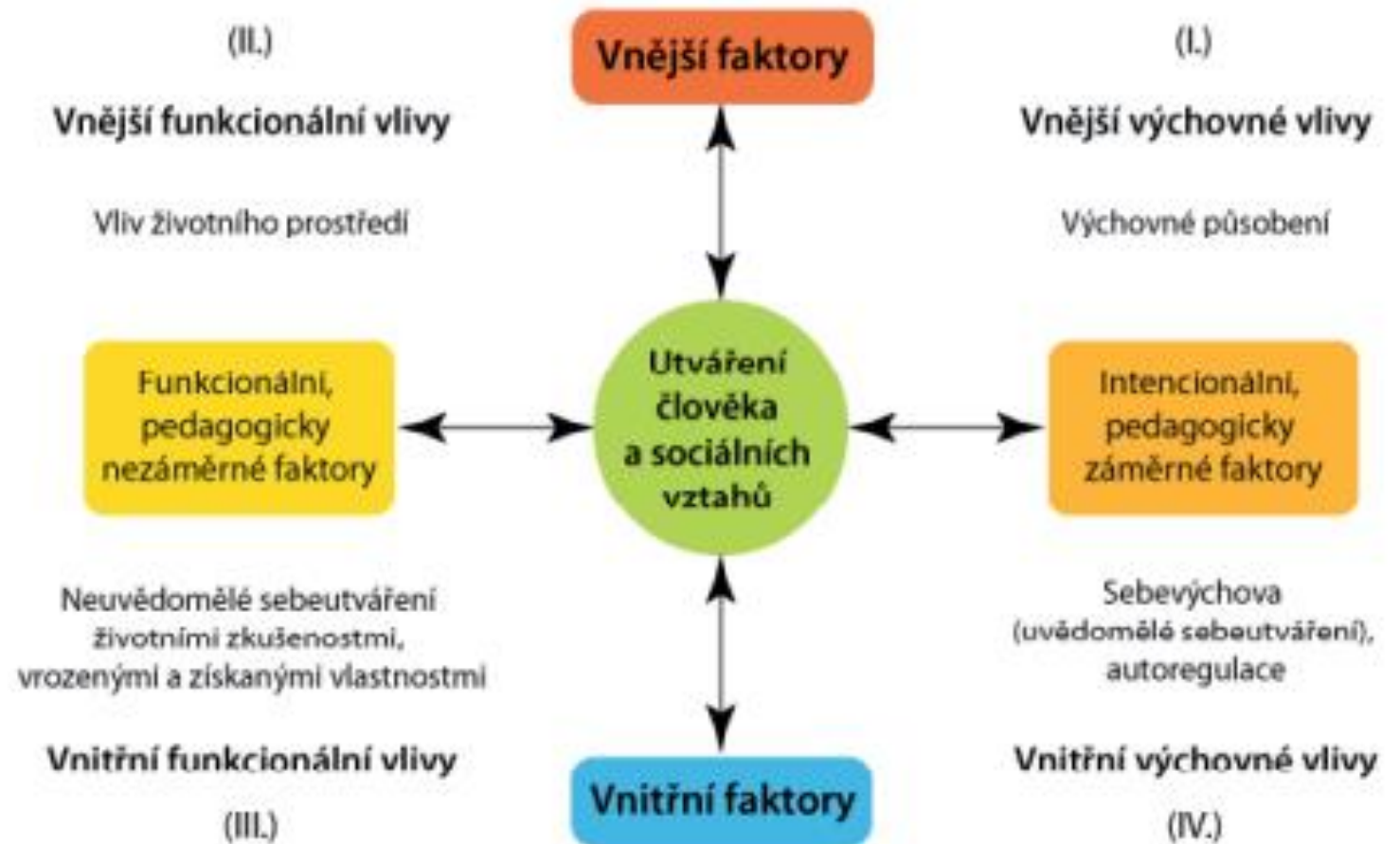

Determinanty výchovy

- ◇ *Vše, co je kolem nás...*
- ◇ *Společnost, ideály, hodnoty, kulturou, činitelé výchovy, ZKUŠENOSTI*
- ◇ *Jedná se o dlouhodobý charakter – vychovávat – kdy je jedinec vychovaný? A ve vztahu k čemu?*
- ◇ *Vy, jako učitelé budete také vychovávat!*
- ◇ *SPONTÁNNÍ, NEBO BEZDĚČNÉ ČI INTENCIONÁLNÍ NEBO SITUAČNÍ ?*
- ◇ *Jedinec – ústřední bod?*

JÁ

Obr. 5 Přehled formativních faktorů osobnosti

Determinanty výchovy

- ◇ Biologické
- ◇ Psychologické
- ◇ Sociální

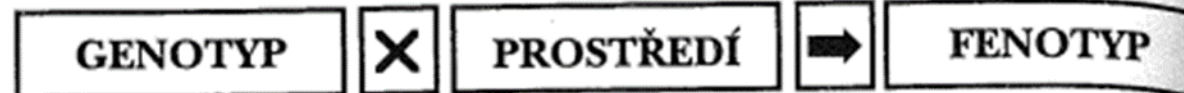
Extrémní pohledy (filozofie, psychologie, pedagogika):

Dědičnost

prostředí

Týkají se jak žáka,
tak i učitele.

Determinanty výchovy

- ◇ Biologické
- ◇ Psychologické
- ◇ Sociální

Extrémní pohled
prostředí

Týkají se jak žáka,
tak i učitele.

Edukační realita

Edukační situace

Edukační prostředí

Edukační procesy

Edukační konstrukty

Edukační subjekty

Determinanty vzdělávání (výchovy)

Klíčovou determinantou je UČITEL/UČITELKA

Determinanty výchovy a vzdělávání

Propojení

- ◆ Jako učitelé – kdy vzděláváte a kdy vychováváte?
- ◆ Tzn. Promyslíte výuku a současně i výchovné determinanty tak, aby byla výchova intencionální a vzdělávání naplněno? Není to jednoduché, že?

Determinanty výchovy a vzdělávání

Snaha vymezit Ideály a cíle

- ◇ Socializace
- ◇ Indoktrinace
- ◇ Vzdělání
- ◇ Vzdělanost
- ◇ Konkurenceschopnost

- ◇ Společenská
- ◇ Gramotnost
- ◇ Kompetenčnost
- ◇ Zodpovědnost
- ◇ Pracovitost

- ◇ Postoje
- ◇ Hodnoty
- ◇ Normy
- ◇ Znalosti
- ◇ Dovednosti

Determinanty výchovy a vzdělávání

Dokument UNESCO „Učení je skryté bohatství“. Tzv. Delorovy cíle (1997)

4 pilíře pro utváření vzdělanostní společnosti ve 21. století:

učit se poznávat,

učit se jednat,

učit se být,

učit se žít společně (učit se žít s ostatními).

Potřeba radikální kurikulární reformy směřující k nové kultuře výuky.

Determinanty výchovy a vzdělávání

Jiné cíle a pojetí...

člověk se už rodí básníkem, vědcem, virtuosem nebo zločincem, tulákem, prostitutkou

„Mysl právě narozeného dítěte je *tabula rasa*.“ J. Locke

kalokagathia

ideál krásy a dobra – „krásný“ (kalos), „dobrý“ (agathos)

syntéza výchovy rozumové, tělesné, mravní a estetické

ideál, který má za úkol podpořit harmonickou výchovu člověka (tělo a duše)

- teorie samovývoje (člověk se už rodí básníkem, vědcem, virtuosem nebo zločincem, tulákem, prostitutkou („ pedagogický pesimismus“ - „vychovatel se může snažit sebevíc, proti vnitřním faktorům vývoje člověka mnoho nezmůže“,....)

- „ Dejte mně tucet dětí a možnost zcela usměřňovat jejich prostředí a já vám z nich udělám, co si budete přát: vědce,, komisaře, profesory nebo zločince.“ 1919-J.B.Watson („pedagogický utopismus“)

- „ pedagogický realismus“ - je v něm optimismus, který se opírá o význam vnějších faktorů vývoje člověka, ale reálný, respektující hranice, vymezené vrozenými a dědičnými předpoklady pro vývoj jedince.

KALOKAGATHIA

IDEÁL, NEBO *FLATUS VOCIS*?

Radim Šíp (ed.)

Brno 2008

Paída

Determinanty výchovy a vzdělávání

Co je ale podstatné

„Cíle si všímej bedlivěji než
prostředků!“ (J. A. Komenský)

výchovného cíle dosahujeme soustavou výchovných prostředků v relativně dlouhodobém procesu
problematikou cílů se zabývá *pedagogická teleologie* (telos)

Determinanty výchovy a vzdělávání

Cíle

Obecné
Specifické

Autonomní
Heteronomní

Kognitivní
Afektivní
Psychomotorické

Adaptační
Anticipační

Materiální
Formální

Individuální
Sociální

Chyby učitelů při vymezování cílů

Snaha vymezit Ideály a cíle

- ◇ stanoví cíl příliš obecně
- ◇ nahrazují cíl tématem
- ◇ namísto cíle popisují svoji činnost
- ◇ formulace cíle připouští různou interpretaci
- ◇ - sledovat časový horizont

Příklady chybně vymezených cílů:

- ◇ Dobrý člověk
- ◇ Efektivní komunikace
- ◇ Popovídat si o rizicích užívání návykových látek

Děkuji za pozornost

Pokud máte jakékoliv dotazy připojte se k Teams už dnes ve 14:00

Mgr. et Mgr. Michaela Spurná, Ph.D.